EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

CENTRAL EUROPE
COOPERATING FOR SUCCESS.

ReSource je spojen se Sítí hornických měst a regionů střední a východní Evropy. M·I·N·E·C:
www.minec.org

Prosinec 2010
Vydání 02

Nový růst na území starých dolů
Průzkum post-těžebních potenciálů v CentrálníEvropě

ReSource Newsletter

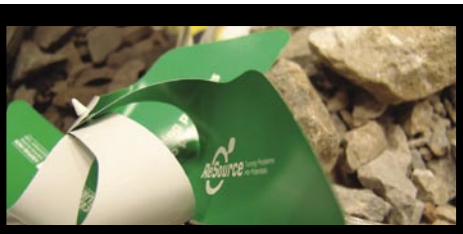


Foto: Roman Rozina

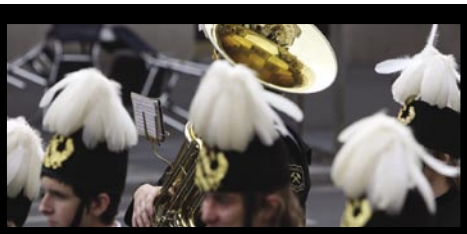
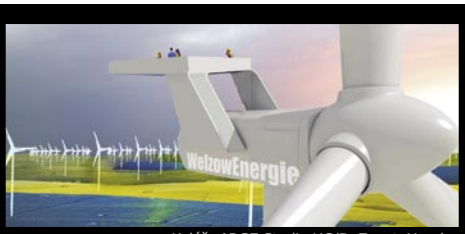


Foto: Styrian Iron Route



Koláž: ARGE Studio UC/DeZwarteHond

>>Strana 02 >>Strana 04 >>Strana 10

autor Jörn Harfst

Po těžbě existuje život!

Každý bývalý hornický region má svou šanci – pokud se využívají jeho potenciály a konají patřičné kroky. Toto je vzkaz z vědeckého sympozia, které se konalo společně s veletrhem EUREGIA (veletrh pro místní a regionální rozvoj v Evropě) v Lipsku (Německo) 27. října 2010. Více než 70 odborníků z regionálních rozvojových agentur, vědci a představitelé veřejnosti se sjeli z celé Evropy do Lipska, aby se zde společně seznámili...

autor Gerfried Tiffner

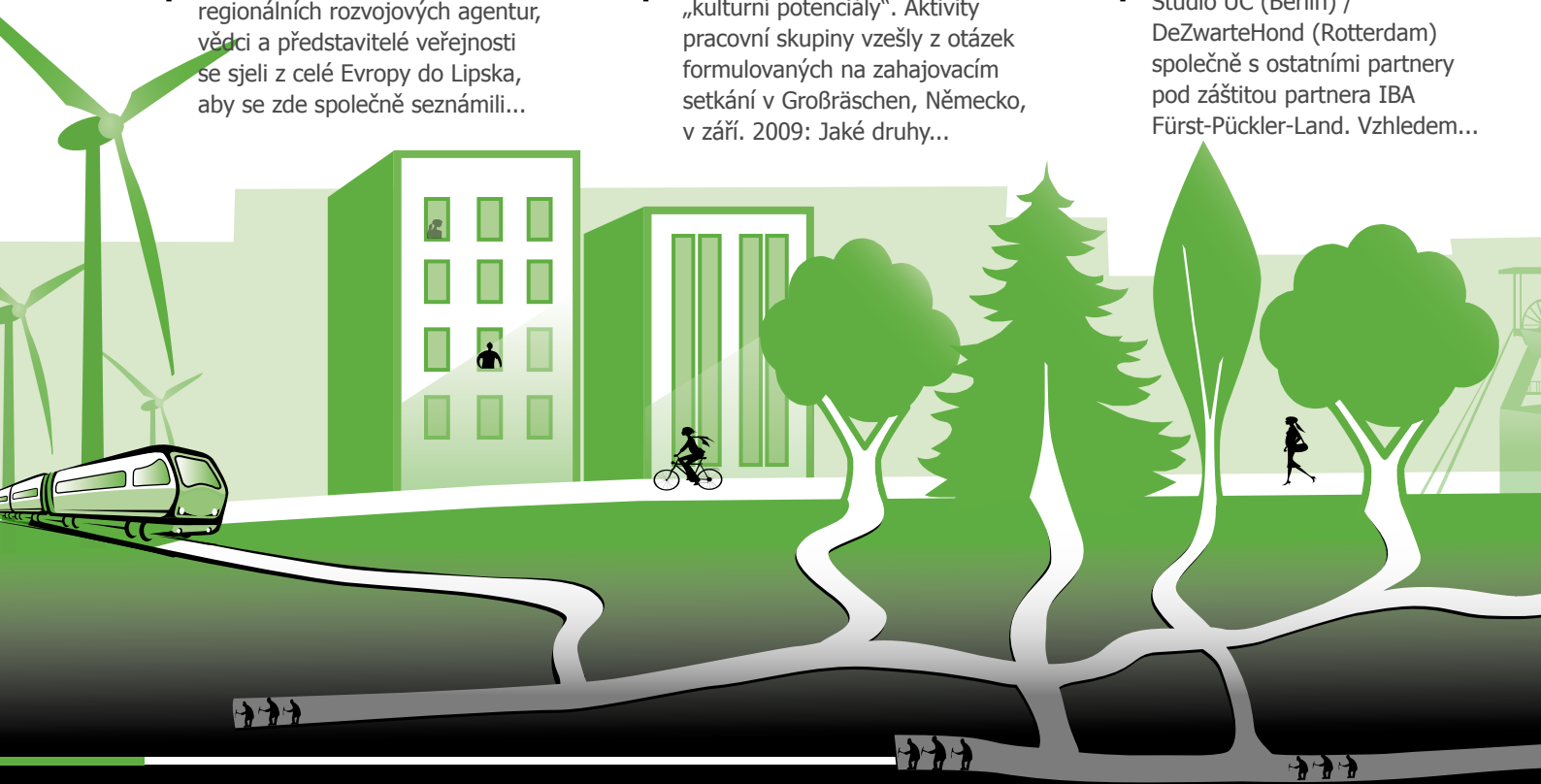
Svět kulturních potenciálů

Kultura spojená s hornictvím představuje spletitou oblast. Jelikož jedním z hlavním cílů projektu ReSOURCE je využití tzv. „kulturních potenciálů" jako důsledků těžební činnosti, je důležité nejprve poodkrýt rozsah těchto nejasně definovaných možností. Tento úkol je výzvou, kterou přijala pracovní skupina „kulturní potenciály". Aktivity pracovní skupiny vzešly z otázek formulovaných na zahajovacím setkání v Großräschen, Německo, v září. 2009: Jaké druhy...

autor Brigitte Scholz

Biomasa jako alternativní využití území po ukončení těžby

Jak by měla vypadat krajina po ukončení těžby? Kdo ji navrhuje? A jaké příležitosti nabízí pro regionální rozvoj? Toto byly hlavní otázky pro vytvoření tzv. master plánu povrchového lomu Welzow-Süd, který byl zpracován společností Arbeitsgemeinschaft Studio UC (Berlín) / DeZwarteHond (Rotterdam) společně s ostatními partnery pod záštitou partnera IBA Fürst-Pückler-Land. Vzhledem...



Přeměna problémů v potenciály

autor Jörn Harfst
Leibniz institut pro ekologický a regionální rozvoj Dresden

Po těžbě existuje život!

Výzkumníci a odborníci diskutují o možnostech a potenciálech evropských hornických regionů

Každý bývalý hornický region má svou šanci – pokud se využívají jeho potenciály a konají patřičné kroky. Toto je vzkaz z vědeckého sympozia, které se konalo společně s veletrhem EUREGIA (veletrh pro místní a regionální rozvoj v Evropě) v Lipsku (Německo) 27. října 2010. Více než 70 odborníků z regionálních rozvojových agentur, vědci a představitelé veřejnosti se sjeli z celé Evropy do Lipska, aby se zde společně seznámili s prvními výsledky projektu ReSOURCE a projednali možnosti úspěšného rozvoje post-těžebních regionů.

Konference byla uspořádána organizací Leibniz institut pro ekologický a regionální rozvoj (IOER). Hlavní myšlenkou akce bylo zodpovězení otázky, jak se různé hornické regiony vypořádávají s výzvami plynoucími z uzavření dolů a s následnými strukturálními změnami. Jelikož jsou regiony zapojené do projektu ReSOURCE charakteristické malými a středními městy, konference věnovala zvláštní pozornost šancím a omezením plynoucích z post-těžebního rozvoje právě v takových oblastech. Akademická pracovní skupina projektu prezentovala své společné výsledky získané v první polovině realizačního období, které byly zaměřeny na stávající stav využívání post-těžebních potenciálů v dotační oblasti programu CENTRAL EUROPE. V prvním příspěvku prezentoval IOER výsledky akademické skupiny v podobě silných a slabých stránek každého regionu. Výstupy tohoto výzkumu podporují potřebu pokročilého plánování, jednotné místní strategie rozvoje a zapojení státu do obnovy bývalých hornických oblastí. První výsledky: přestože všechny regiony rozpoznaly hodnotu post-těžebních potenciálů, jejich plné využití často zůstává problematické. Problémem mnoha regionů je vytvoření regionální kapacity pro formulaci a realizaci strategie, např. prostřednictvím vytvoření

Výsledky akademických studií jsou k dispozici

Akademická pracovní skupina v rámci projektu ReSOURCE ukončila práci na třech výstupech. Výstupy „Regionální profily" a „Regionální silné a slabé stránky " (SWOT analýza) se zaměřují na stávající stav řešených regionů. Příklady dobré praxe vztahující se k využití post-těžebních potenciálů ve Střední Evropě a stejně tak centra vědomostí byly ve výstupu „Analýza evropských iniciativ" shrnuty do tématických skupin. Všechny zprávy jsou dostupné na domovské stránce projektu (www.resource-ce.eu). Finalizace těchto tří zpráv znamená ukončení pracovního balíčku č. 3 projektu ReSOURCE. V dalším kroku začne akademická skupina s hodnocením a podporou vytváření regionálních strategií (pracovní balíček č. 5). Leadra akademické skupiny můžete kontaktovat přímo prostřednictvím e-mailu: p.wirth@ioer.de.

sítí kompetentních aktérů. Ve druhém kroku výzkumu byly analyzovány příklady dobré praxe pro post-těžební rozvoj ve Střední Evropě. Institut urbanistického plánování Slovinské republiky (UPIRS) prezentoval výsledky tohoto výzkumu. Výstupy prezentují velkou pestrost využití potenciálů napříč různými národními souvislostmi a rámcovými podmínkami, ale také nerovnoměrné územní rozdělení, obzvláště co se



Foto: Jörn Harfst

využití přírodních energetických potenciálů týče.
Na diskutované téma navázaly prezentace zaměřené na praktické projekty a strategie obnovy z Velké Británie, Maďarska (Salgotarjan) a Rakouska (Eisenerz). Ukázaly, jak se hornické komunity snaží zvládat strukturální změny prostřednictvím rozvojových projektů a strategií spojených s post-těžebními potenciály. Zejména případ „Od uhlí ke kaštanům" prezentovaný Mikem Ballantynem z nadace Heart of the National Forest Foundation Bath Yard (Velká Británie) ukázal povzbudivý příklad, jak iniciativa soukromého sektoru přetvořila post-těžební území na turistický projekt, který nabízí celému regionu novou budoucnost.
Kromě takovýchto projektů malého rozsahu byly představeny Dr. Oliverem Schyettem a Brigittou Scholz velkoplošné regenerace, které mohou změnit směr regionálního rozvoje. Ve dvou německých státem podporovaných případech - Ruhr.2010 a IBA Fürst-Pückler-Land - jsou využity především kulturní potenciály k vytvoření nového vnitřního i vnějšího vnímání regionu, který byl po dlouhou dobu spojován především s průmyslem a těžbou přírodních zdrojů. V obou uvedených případech se realizátoři spoléhali na aktivní zapojení obyvatel a byli úspěšní při stanovování nových regionálních vizí a změně vnímání hornických regionů.
Konference dále vyzdvihla skutečnost, že neexistuje žádný zaručený postup pro rozvoj bývalých hornických regionů. Rozdílné místní podmínky a národní specifika, která musejí být při rozvoji hornických regionů respektována, si vyžadují svá vlastní řešení. Nicméně „mezinárodní spolupráce a přesun vědomostí jsou rozhodující", jak zdůraznil Dr. Scheurer, správní ředitel kraje Zwickau (Německo) a lead partner projektu ReSOURCE. Vzájemné výhody vyplývající ze spolupráce mezi hornickými regiony mohou přinést nové náměty a razit cestu směrem k nové budoucnosti starých hornických regionů.

Regionální workshopy v regionech projektu ReSOURCE

Začátkem roku 2011 začnou regionální a akademičtí partneři projektu připravovat druhé kolo regionálních workshopů. Stejně jako zahajovací workshopy v roce 2009 budou i tyto události určené pro klíčové regionální aktéry a důležité stakeholdry. Tématem workshopů bude rozvoj regionální strategie každého regionu na základě výsledků „Regionálních profilů" a „Regionálních silných a slabých stránek" (SWOT analýzy). Závěry budou vést k přípravě návodů pro tvorbu politiky a doporučení jak pro národní, tak evropské stakeholdry.



Foto: Roman Rozina

autor Gerfried Tiffner
Steirische Eisenstrasse

Svět kulturních potenciálů

Kultura spojená s hornictvím představuje spletitou oblast. Jelikož jedním z hlavním cílů projektu ReSOURCE je využití tzv. „kulturních potenciálů" jako důsledků těžební činnosti, je důležité nejprve poodkrýt rozsah těchto nejasně definovaných možností. Tento úkol je výzvou, kterou přijala pracovní skupina „kulturní potenciály". Aktivity pracovní skupiny vzešly z otázek formulovaných na zahajovacím setkání v Großräschen, Německo, v září 2009: Jaké druhy potenciálů existují v partnerských regionech? Jak jsou využívány? Jaké zkušenosti byly při jejich využívání získány? Existují nějaké vzorové projekty, ze kterých by se mohli poučit ostatní partneři? Existuje důvod pro spolupráci mezi regiony jak v průběhu tak po ukončení projektu? Jak se mohou partneři s podobnými potenciály či projekty spojit za účelem využití synergie?

Pro zodpovězení klíčových otázek uvedených výše začala pracovní skupina s rozsáhlým sběrem dat, aby získala přehled o stávajících hmotných i nehmotných potenciálech zúčastněných regionů. Kromě informačního hlediska poukázala shromážděná data také na rozdílnost vnímání toho, co může být za kulturní potenciály považováno, stejně tak způsobů, jak jich využít. Výsledkem průzkumu je databáze s velmi rozmanitými potenciály sjednocující fyzické objekty (např. historické továrny, hornické železnice) s nehmotnými tradicemi, událostmi a dalšími kulturními aspekty.
V dalším kroku byly jednotlivé potenciály roztříděny a zařazeny do tzv. „kompetentních matic". Tyto matice (jedna pro fyzické post-těžební potenciály, druhá pro nehmotné hornické tradice/dědictví) obsahují jednotlivé potenciály pro každý region a jsou řazené podle různých kategorií (např. hornické památníky, muzea či události). Navíc musel každý partner stanovit, zda je daný region dodavatelem znalostí/zkušeností ve vztahu k využívání specifických potenciálů, či zda-li je poptává. Díky tomu mohou partneři, kteří hledají zkušenosti v určité oblasti (nevyužitý potenciál, plánovaný projekt apod.), snadno nalézt partnera, který disponuje shodnými potenciály



Muzeum vysoké pece "Radwerk IV" ve Vordernbergu (Archiv: Styrian Iron Route)

a může získané vědomosti poskytnout dále. V tomto smyslu slouží matice jako určité místo pro setkávání pro budoucí spolupráci a využití efektů synergie. Kromě toho jsou regiony schopné „objevit" již existující potenciály, které do té doby za potenciály považovány nebyly. Z tohoto důvodu se matice stále doplňují dalšími a dalšími případy či náměty. Finální podoba matic představující konečný výstup pracovní skupiny „Přírodní potenciály" bude součástí internetového sběrného nástroje pro data o kultuře spojené s hornictvím.

Partner	Hornické tradice/dědictví				
	Hornické události	Hornické spolky	Hornické umění	Hornické tradice	Ostatní
Partnerský region 1	potenciál XY	potenciál XY	potenciál XY	potenciál XY	potenciál XY
	potenciál XY	potenciál XY	potenciál XY	potenciál XY	
		potenciál XY		potenciál XY	
				potenciál XY	
Partnerský region 2	potenciál XY	potenciál XY		potenciál XY	potenciál XY
		potenciál XY		potenciál XY	potenciál XY
				potenciál XY	

dodavatel vědomostí/zkušeností
poptávající po vědomostech/zkušenostech

"Kulturní" akce v rámci projektu ReSOURCE

Všichni regionální partneři, kromě zapojení do této pracovní skupiny, realizují své praktické projekty. Aktivity se různí od přeměny a znovu-navržení hornických usedlostí, veřejných událostí, turistických tras, využití hornických železnic pro cestovní ruch až po studie o hornických uniformách. Dohromady pokrývají široké spektrum problematiky kulturních post-těžebních potenciálů. Nejslibnějším aspektem je, kromě prvních viditelných a úspěšných výsledků těchto projektů, prohlubující se spolupráce a vzájemná podpora mezi regionálními partnery. Dobrým příkladem toho je přispění slovinské dechové kapely „Pihalni Orkester Svea" k festivalu „Festival der Bergmusik" (festival hornické hudby) ve městě Eisenerz, který se konal v červnu 2010. Vyvrcholením kulturní sféry projektu ReSOURCE bude sympozium „Kulturní potenciály", jenž se bude konat v květnu 2011 v Rakousku. V hostujícím regionu „Styrian Iron Route" (Štýrská železná stezka) se nachází jedno z



Galerie (Archiv: Styrian Iron Route)



Festival hornické hudby (Archiv: Styrian Iron Route)

nejdůležitějších historických center dobývání a zpracování rud ve Střední Evropě. Těžba zde do dnešního dne stále probíhá, a proto je i nadále úzce spojena se živoucí hornickou kulturou. Umístnění sympozia do hlavního města regionu - města Leoben je proto velmi vhodné. Tematicky pokryje veřejné sympozium většinu průzkumů kulturních potenciálů v projektu ReSOURCE, jako jsou turistické trasy, změna mentality a hornické tradice. Přípravy jsou v plném proudu...

Pokud máte bližší zájem o pracovní skupinu nebo veřejné sympozium, kontaktuje leadra pracovní skupiny e-mailem: office@eisenstrasse.co.at.

e-mail: office@eisenstrasse.co.at.

Impresum

Vydavatel: partnerství projektu ReSOURCE reprezentované lead partnerem District of Zwickau (Německo)

Editor: Roman Rozina – Regionální rozvojové centrum Zagorje (Slovinsko)

Design: Nataša Gala, Iztok Deželak – Regionální rozvojové centrum Zagorje (Slovinsko), RCR Oblika

Tisk: město Salgótarján (Maďarsko)

autor Jörn Harfst
Leibniz institut pro ekologický a regionální rozvoj Dresden

Projekt ReSOURCE zahrnuje různé hornické regiony v oblasti vymezené dotačním programem CENTRAL EUROPE. Akademická skupina poskytla detailní analýzu se zaměřením na výzkum 8 regionů. Ve výstupech „Regionální profily" a „Silné a slabé stránky hornických regionů" byl analyzován stávající stav regionů s ohledem na využívání post-těžebních potenciálů a byly stanoveny obecné rámcové podmínky rozvoje. Výsledky podávají jasný obrázek o problémech a možnostech, se kterými se musí každý region zabývat, a o způsobech využívání jejich potenciálů. Dále začala skupina zpracovávat společné ukazatele napříč všemi regiony s cílem vytvořit všeobecné zhodnocení rozvoje regionů Střední Evropy, v nichž převažují malá a střední města.

Obecně platí, že hornické regiony jsou zasaženy negativními dopady strukturálních změn pramenících v ukončení či ztlumení průmyslové výroby, což má za následek opakovaně vysoké míry nezaměstnanosti, nízké míry HDP a negativní demografický vývoj. Velmi často dochází k nejasným nápravným záměrům využití brownfieldů, které brání rozvojovým iniciativám. Navzdory tomu, že hornické regiony sdílí stejné problémy, mají různý charakter (tj. rozdílné institucionální rámce či stádia těžby), což vyžaduje specifická řešení pro rozvoj každé jednotlivé oblasti. Při ověřování těchto obecných předpokladů našla akademická skupina podobnosti mezi všemi regiony zapojenými do projektu ReSOURCE:

Osm středoevropských

Akademičtí partneři

- **Leibniz Institute of Ecological and Regional Development Dresden (Německo)**
- **Karl-Franzens University Graz (Rakousko)**
- **Urban Planning Institute of RS (Slovisnko)**
- **Mendelova univerzita v Brně (Česká republika)**
- **Eötvös Loránd University Budapest (Mad'arsko)**
- **University of Wrocław (Polsko)**



Foto: Bieberstein/IOER



Foto: Radke/LMBV

	1 - Mansfeld-Südharz	2 - Zwickau-Lugau-Oelsnitz /Erzgeb. (FLOEZ)	3 - Lusatian Lake district (IBA)	4 - Steirische Eisenstrasse
Administrativní status:	okres	spolupráce obcí	spolupráce obcí	spolupráce obcí (LEADER)
Počet obyvatel 2008:	155.000	161.000	106.000	61.000
Hustota osídlení:	1109 / km² (Německo: 230 / km²)	597 / km² (Německo: 230 / km²)	82 / km² (Německo: 230 / km²)	58 / km² (Rakousko: 100 / km²)
Způsob dobývání:	hlubinné dolování	hlubinné dolování	povrchové dolování	povrchové a hlubinné dolování
Hlavní dobývaný materiál:	měděná břidlice	černé uhlí	hnědé uhlí	železná ruda
Těžební práce:	ukončeny v roce 1990	ukončeny v roce 1978	ukončeny v roce 1999	probíhají (<2050)

- Všechny regiony mají založené organizační struktury, aby mohly realizovat rozvojové záměry. Tyto struktury se různí od převážně neformálních síťových až po struktury s mocnými aktéry (tj. soukromé těžební společnosti) a formy spolupráce napříč obecní a regionální úrovní. Tyto formy spolupráce jsou často zakotvené v národních či evropských dotačních programech, jako např. LEADER, PHARE či INTERREG.
- Co se týče využívání post-těžebních potenciálů, zkoumané regiony ukázaly různorodé způsoby užívání převážně kulturních aktivit: hornická a technická muzea, hornické dědictví a tradice („Den horníků", festivaly svaté Barbory, přehlídky apod.), turistické hornické železnice a mnoho dalších. V některých regionech byly tyto potenciály začleněny do obecných strategií cestovního ruchu. Na druhé straně využívání přírodních energetických potenciálů je ve všech studovaných územích na mnohem nižší úrovni. Pouze v některých regionech byly zrealizovány praktické projekty, v několika málo dalších z nich byly zpracovány předinvestiční studie.

Souhrnná analýza ukázala některá první zajímavá zjištění týkající se příležitostí a problémů malých a středních měst na území Střední Evropy. V následujícím kroku výzkumu bude akademická pracovní skupina spolupracovat s regiony s cílem detailně projednat získané výsledky a podat na faktech založený impuls pro stanovení regionálních strategií a to prostřednictvím laboratorních workshopů v průběhu jara 2011.

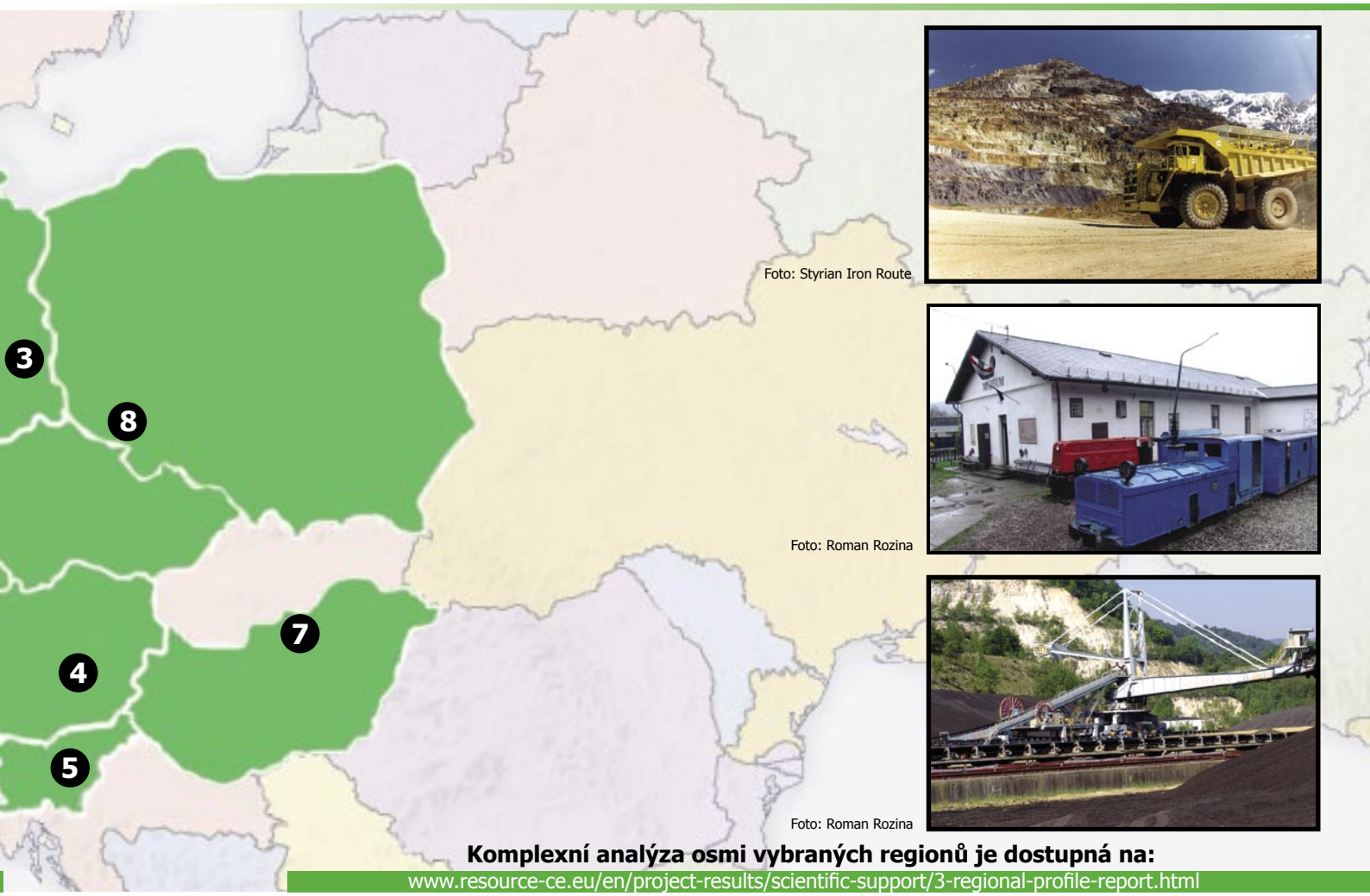


Foto: Styrian Iron Route

Foto: Roman Rozina

Foto: Roman Rozina

Komplexní analýza osmi vybraných regionů je dostupná na:
www.resource-ce.eu/en/project-results/scientific-support/3-regional-profile-report.html

5 - Zasavje	6 - Mikroregion Sokolov-východ	7 - Salgótarján	8 - Wałbrzych
spolupráce obcí (NUTS 3)	svazek obcí	okresní město	město
45.000	54.000	40.000	122.000
170 / km² (Slovinsko: 100 / km²)	143 / km² (Česká republika: 132 / km²)	392 / km² (Maďarsko: 108 / km²)	1440 / km² (Polsko: 122 / km²)
povrchové a hlubinné dolování	povrchové a hlubinné dolování	povrchové a hlubinné dolování	hlubinné dolování
hnědé uhlí	hnědé uhlí	černé uhlí	černé uhlí
probíhají (<2012)	probíhají (<2030)	ukončeny v roce 1996	ukončeny v roce 1998

autor Michaela Baller
Internationale Bauausstellung Fürst-Pückler-Land GmbH

Biomasa jako alternativní využití území po ukončení těžby

Projekt ReSOURCE se nachází teprve v polovině svého trvání a již jsou k dispozici výsledky všech plánovaných průzkumů s názvem „Produkce biomasy na důlní půdě". Tři z těchto šetření se týkaly hornických regionů ve východní části Německa, konkrétně v Lužici a v oblastech okolo měst Freiberg a Zwickau. Čtvrtý průzkum byl prováděn v regionu Zasavje ve Slovinsku.
Cílem všech těchto šetření bylo zvážit proveditelnost produkce biomasy jako alternativní a ekonomicky životaschopnou možnost jak využívat bývalé hornické regiony. Vzhledem ke specifickým podmínkám každé oblasti nebylo překvapením, že se výsledky pro jednotlivé oblasti zkoumání taktéž různily.

Průzkum v oblasti Freiberg stanoví prvotní doporučení pro produkci energeticky využitelných plodin jako alternativu k plodinám pěstovaných pro jídlo a krmivo na zemědělské půdě, která je znečištěná těžkými kovy, a dále hodnotí potenciál těchto plodin jako náhradu zdroje energie. Naproti tomu studie zaměřená na výsypky po těžbě černého uhlí v okolí města Zwickau ukázala, že pěstovat rychlerostoucí druhy dřevin pro energetické účely by bylo jak ekonomicky neefektivní, tak nevhodné z bezpečnostních důvodů, především kvůli riziku eroze a emise škodlivých látek prostřednictvím průsakových vod. V Lužici se naopak zabývají pilotní sadbou dřevin na rekultivovaných úsecích hnědouhlené výsypky již několik let, jedná se především o pěstování klonů akátů a topolů. Výsledky těchto pokusů, tj. systémů pěstování biomasy na rekultivované půdě, jsou partnerům plně k dispozici ve formě jasných přehledů.

Předběžný průzkum provedený partnerským regionem Zasavje ve Slovinsku ukázal, že pro vypracování studie o potenciálu obdělávání půdy není k dispozici dostatek výsypek. Nicméně ve stejnou dobu bylo učiněno rozhodnutí o ukončení těžby uhlí, jež podnítilo pátrání po alternativních palivech pro místní elektrárnu. Cíl průzkumu byl proto přehodnocen a přesměrován k otázce, zda a jakým způsobem by mohlo být vybudováno centrum pro sběr a zpracování biomasy na území po ukončení těžby. Záměrem je pustit se do vývoje centra v průběhu roku 2011.


Oblast agrolesnictví v „Krajině energie Welzow"

Jeden obecný postřeh získaný z výše uvedených průzkumů je, že pěstování biomasy, zejména dřevin pro energetické účely na post-těžebním území, se stále značně liší od běžné praxe. Nicméně se v této oblasti naskýtají značné příležitosti, především na rekultivovaných územích s jejich specifickými výzvami a problémy.

Projektoví partneři se shodují na tom, že pěstování biomasy v post-těžebních oblastech, ale také na tzv. průmyslových pustinách či v brownfieldech, je otázka plná naděje a potenciálu. Toto si zasluhuje více pozornosti – jak z hlediska klimatických změn, které jdou ruku v ruce s politickou vůlí rozšiřovat obnovitelné zdroje energie, tak z pohledu potenciálního rozvoje regionálních řetězců s přidanou hodnotou a decentralizovaného způsobu zásobování.

Výsledky jsou v současné době v procesu projednávání mezi partnery a budou součástí jednotné zprávy s názvem „Biomasa v oblastech zasažených těžbou". Jednání odborníků se bude konat v roce 2011 v Lužici (Německo). Pokud máte zájem zúčastnit se jednání pracovní skupiny projektu či skupiny odborníků, kontaktujte leadra pracovní skupiny e-mailem: info@iba-see.de.

Přehledy zpracovávaných studií jsou dostupné na:

www.resource-ce.eu/en/project-results/natural-potentials

Geotermální energie z hornických zdrojů

autor Javier Holguin Trujillo
BdU Sachsen-Anhalt e. V.

Pracovní skupina „Geotermální energie z důlních vod" se v rámci projektu ReSOURCE skládá z regionů z Německa (Chemnitz-Zwickau a Mansfeld-Southern Harz), České republiky (Mikroregion Sokolov-východ) a Slovinska (Zasavje). V současné době se ve všech regionech zpracovávají pilotní průzkumy důlních vod jako zdrojů obnovitelné energie. Na konci roku 2011 budou seskupeny do společné tématické zprávy.

Všechny partnerské regiony začaly na svých územích s ohodnocením zdrojů důlních vod. Zkoumána byla nejen kvalita, kvantita a geotermální potenciál podzemních vod, ale taktéž vlastnická práva a potenciální odběratelé energie. Pro zajištění udržitelnosti výsledků šetření byli do procesu zapojeni regionální stakeholdři.
V regionu Chemnitz-Zwickau byla základní analýza provedena již v rámci projektu READY financovaného z programu INTERREG IIIB. Vyplynuly z ní dvě pilotní aktivity, které představují výstupy navazujícího projektu ReSOURCE: v Aue se jedná o studii proveditelnosti zabývající se využíváním dekontaminované důlní vody o teplotě 25 stupňů Celsia a průtoku 500 m³ za hodinu, která se v současné době vypouští do řeky Mulde, pro výrobu tepla pro nedalekou průmyslovou oblast. Druhou aktivitou jsou průzkumné vrty do dutin po těžbě nacházejících se přímo v centru Zwickau, které budou provedeny v roce 2011.
V regionu Mansfeld-Southern Harz byl proveden předběžný výběr potenciálních oblastí. V současné době se dokončují práce na investičních propočtech výstavby geotermální elektrárny ve Wettelrode. Očekává se, že první etapa výstavby proběhne již v roce 2011 s podporou prostředků programu LEADER+. Uvedení elektrárny do provozu ušetří okolo 14 tun CO2 za rok.
Pouze několik málo lidí si je vědomo energetického potenciálu geotermálních vod vyskytujících se na sokolovsku. Díky projektu ReSOURCE bude zpracována první studie zabývající se tímto tématem. Bude se zaměřovat na možnosti výroby energie z důlních vod v oblastech, kde byla těžba již ukončena. Kromě toho budou zváženy i další navazující alternativní využití minerálních podzemních vod, např. pro balneologické účely.
Aktivity region Zasavje v rámci ReSOURCu jsou téměř u svého konce. Dokončen byl komplexní průzkum využití potenciálu důlních vod pro výrobu geotermální energie, jenž byl založen na regionálních a národních studiích.
Výsledkem jsou dva investiční projekty, které jsou připraveny pro realizaci. První z nich je zaměřen na využití důlní vody pro vytápění a zásobování teplou vodou prostor těžební společnosti Trbovlje-Hrastnik (RTH). Investorem bude sama těžební společnost a realizace je plánována již na rok 2011. Druhý projekt je spojen s rekonstrukcí základní školy v Zagorje ob Savi. Záměrem je vytápět pomocí důlních vod školní tělocvičnu a plavecký bazén. Realizace investice je naplánována na začátek roku 2014 z důvodu nutné experimentální fáze.
Odborníci a zainteresované externí subjekty se v rámci pracovní skupiny pravidelně setkávají za účelem výměny nejnovějších zjištění. Díky tomu se pracuje na dalším navazujícím projektu v rámci programu IEE, jehož cílem je vytvoření evropské sítě odborníků na důlní vody.
Projekt byl podán společně s partnery z příbuzného projektu ReMining LOWEX financovaného z programu CONCERTO. Další setkání pracovní skupiny proběhne v Lutherstadt Eisleben (Německo) 24. března 2011. Pokud máte zájem se zúčastnit, kontaktujte prosím lead partnera prostřednictvím e-mailu: info@bdu-international.de.



Odvodňovací štola Gottes-Segenstollen ve Wettelrode (Foto: Michael Schumann)

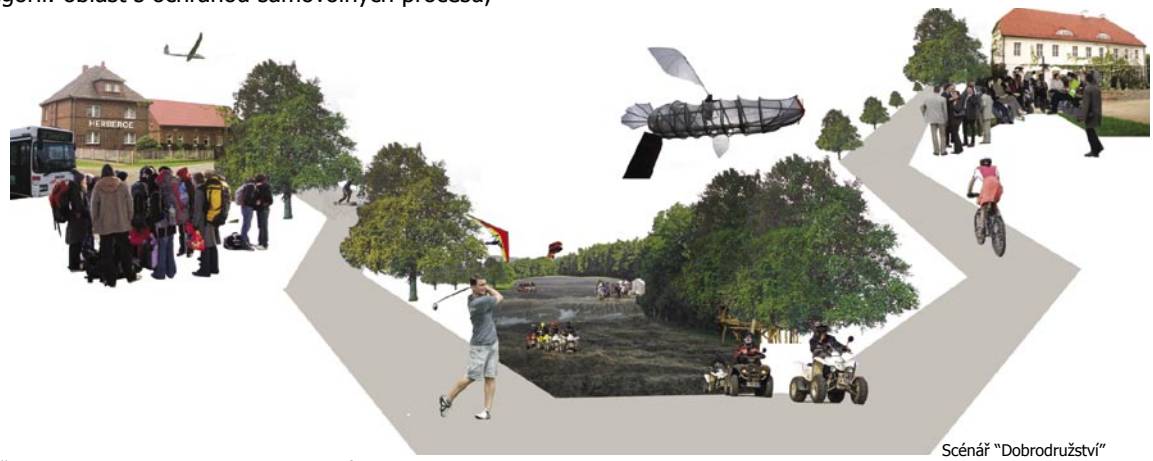
autor Brigitte Scholz
Internationale Bauausstellung Fürst-Pückler-Land GmbH

Nové náměty pro budoucnost post-těžebních regionů

Jak by měla vypadat krajina po ukončení těžby? Kdo ji navrhuje? A jaké příležitosti nabízí pro regionální rozvoj? Toto byly hlavní otázky pro vytvoření tzv. master plánu povrchového lomu Welzow-Süd, který byl zpracován společností Arbeitsgemeinschaft Studio UC (Berlín) / DeZwarteHond (Rotterdam) společně s ostatními partnery pod záštitou partnera IBA Fürst-Pückler-Land. Vzhledem k plánovacímu období do roku 2045 byl nástroj klasického master plánu rozšířen o různorodý okruh podílejících se stakeholdrů a proměnlivé rámcové podmínky. Byly vytvořeny scénáře navrhující tři „pomyslné" post-těžební krajiny v místě povrchového lomu. Jsou založené na právně závazném dlouhodobém plánu těžby hnědého uhlí a zdůrazňují široké možnosti rozvoje.

Scénáře byly vyvinuty společně s odpovědným ministerstvem, těžební společností, zainteresovanými obcemi, spolky a dalšími stakeholdry, kteří využívají dané území.

- První scénář s názvem „Dobrodružství" se zaměřuje na vývoj nové krajiny se zaměřením na cestovní ruch. Vzdělávání, aktivní rekreace, dobrodružství v přírodě, regionální produkty, opětovné využití někdejších panských domů a oživení zašlé vesnické zeleně patří mezi hlavní komponenty charakterizující tuto rušnou krajinu. Prostorové zásady jsou koncipovány tak, aby umožňovaly vytvářet vzrušující zážitky v rozmanité krajině se silnými kontrasty vzhledem k průběhu rekultivačních prací.
- Druhý scénář „Divočina" navrhuje nové rozdělení území - post-těžební krajina bude navržena podle pevně stanoveného klíče do podoby jedné z následujících tří kategorií: oblast s ochranou samovolných procesů, mozaiková krajina obsahující otevřené a polo-otevřené sekce a území s maloplošným ekologickým zemědělstvím. Každá z těchto kategorií vyžaduje specifický způsob zachování a kultivace půdy – od úplného omezení zásahů až po ekologické obhospodařování půdy. Výsledkem by byla neobyčejně pestrobarevná krajina.
- Třetí scénář „Krajina energie" využívá oblasti bývalých povrchových lomů pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů. Tento scénář se skládá ze tří prvků: vítr, fotovoltaika a biomasa. Zatímco biomasa, např. rychlerostoucí druhy dřevin, představuje zprostředkující plodinu pěstovanou na rekultivovaných plochách a pod větrnými turbínami, fotovoltaické systémy jsou do krajiny začleněny jako malé ostrovy. Výsledkem by byla velmi různorodá a zajímavá krajina, které dominují moderní technologie.



Scénář "Dobrodružství"

Koláže: ARGE Studio UC (Klaus Overmeyer et al., Berlín)/ DeZwarteHond (Matthias Rottmann et al., Rotterdam)

Všechny tři scénáře odhalují slibné přístupy k navrhování nových krajin se specifickými profily. Jak ukázala jednání se zúčastněnými stakeholdry, neobyčejná kvalita těchto scénářů spočívá v jejich otevřenosti: nejsou totiž chápány jako uzavřené systémy s pevně stanovenými pravidly pro využití území, nemají finálně danou podobu a účast na rozhodování není limitována jen pro úzký okruh aktérů. V podobě modelů pro budoucí projednávání poskytují scénáře možnost pro řadu partnerů aktivně se účastnit procesu formování krajiny.

Scénáře také ukázaly, že dlouhodobý plán těžby hnědého uhlí by měl stanovovat tolik, kolik je potřeba a jen tolik, kolik je nutné, aby byl později schopen obsáhnout nové náměty a perspektivní iniciativy, které se mohou v průběhu rekultivace objevit. Proto se doporučuje vložit „dynamický master plán" mezi dlouhodobý plán těžby uhlí a skutečně prováděnou rekultivaci. Master plán by měl být využit pro:

- sloučení pravidel vztahujících se k dlouhodobému plánu těžby s kreativními návody,
- začlenění nových politicky přípustných způsobů využití půdy,
- vytvoření spojení mezi závazně stanovenými parametry (dlouhodobý plán těžby) a flexibilními parametry (vize, projekty).



Scénář "Divočina"

Pro splnění tohoto účelu je rozumné vymezit v post-těžební krajině tzv. „žolíkové oblasti", které by byly k dispozici pro nepředvídatelné způsoby využití půdy. Nutností je být neustále ve spojení s partnery s cílem zapojit je do aktivního utrávření krajiny. Proces jednotlivých projednávání může mít podobu „Fóra", aby rozvoj nové krajiny probíhal transparentně a nepřetržitě. Výsledky Master plánu Welzow přestavují impulz pro zpracování dalších master plánů v rámci projektu ReSOURCE: v Mikroregionu Sokolov-východ (Česká republika), regionu Zasavje (Slovinsko) a regionu Chemnitz-Zwicaku (Německo). Společná jednání již ukázala, že tento nástroj je vhodný pro identifikaci a projednávání dlouhodobých vyhlídek. Představuje potřebný doplněk k právně závaznému dlouhodobému plánu těžby a měl by se stát standardním nástrojem pro budoucí plánování post-těžební krajiny.



Scénář "Krajina energie"

Newsletter je vydán v českém, anglickém, německém, maďarském a slovinském jazyce. Pokud máte zájem o tištěnou verzi, kontaktuje jakéhokoliv z projektových partnerů. Elektronický newsletter je dostupný na www.resource-ce.eu
Tento dokument vyjadřuje názory autora. Orgány programu nejsou odpovědné za jejich jakékoliv použití, které by mohlo být učiněno s využitím informací zde obsažených.

autoři Barbara Černič Mali, Naja Marot
a Katja Klančišar Schneider
Institut urbanistického plánování Slovinské republiky

Analýza evropských iniciativ

Výstup projektu „Analýza evropských iniciativ" byl vypracován s cílem zanalyzovat, ohodnotit a prezentovat příklady dobré praxe projektů využívajících přírodní/kulturní potenciály, jednotné přístupy a dále centra vědomostí v post-těžebních regionech. Příklady dobré praxe (PDP) představují projekty ze Střední Evropy, které využily výjimečný přístup k řešení problémů, které tíží bývalé hornické regiony, a dosáhly významných výsledků. Centra vědomostí (CV) jsou instituce, které se zabývají výzkumnou činností v oblastech vztahujících se k těžbě, např. urbanistická obnova, rekultivace půdy, využívání obnovitelných zdrojů energie atd., a které získaly vědomosti či vyvinuly metody k řešení problematiky územního rozvoje hornických regionů.

Výběr projektů a center byl založen na vlastních zdrojích informací, návrzích od členů pracovních skupin projektu ReSOURCE, doporučeních shromážděných prostřednictvím veřejného formuláře dostupného na domovské stránce ReSOURCE a na informacích od partnerů ze sítě MINEC. Projekty byly ohodnoceny dle předem stanovených kritérií: efektivita, proveditelnost, udržitelnost, transparentnost a otevřenost, legitimita, inovativnost a přenositelnost.

Byly připraveny dva samostatné dotazníky – pro PDP a pro CV. Pomocí dotazníků byly získány jak základní informace o cílech a účelech projektů, tak informace o zapojených aktérech, dokumentech, úrovni zapojení veřejnosti do realizace aj. Výzkum byl proveden partnerským vědeckým pracovištěm projektu v období únor až duben 2010. Na základě výsledků výzkumu byly zpracovány 4 tématické zprávy. První nabízí statistický přehled všech PDP a CV, jejich mezinárodní srovnání a zhodnocení, zatímco ostatní 3 zprávy zkoumají odděleně přírodní potenciály, kulturní potenciály a jednotné přístupy. Grafická prezentace obsahuje přehledové mapy.

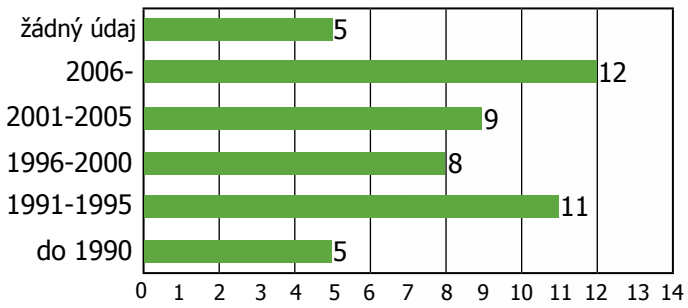
Nejdůležitější fakta z výsledků analýzy

Celkem byly získány informace o 50 příkladech dobré praxe. Každá země je průměrně reprezentována 5 projekty s výjimkou Německa s 23 případy. Nepatrně více než třetina projektů využívá přírodní potenciály: dostupnou půdu, lesy, geotermální energii nebo biomasu. Stavby, stávající těžební infrastruktura, hornické události a turistické trasy s hornickými atrakcemi jsou chápány jako kulturní potenciály a jsou využity v další třetině projektů. Převážná většina z nich je realizována a financována z veřejných zdrojů. Zbylá část projektů (34 %) využívá jednotné přístupy.

Aktuální stav projektů



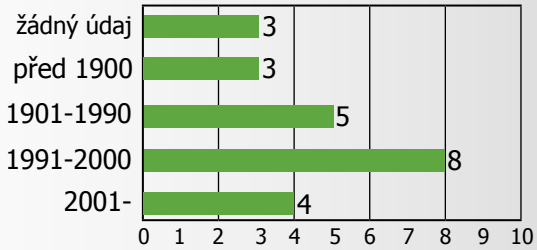
Období rozběhu projektů



Většina projektů má cenu více než 1 mil. EUR a jsou umístněny v oblastech s rozdílným způsobem dobývání a těženého materiálu. Obvykle jsou do projektu zapojeny různorodé subjekty, např. představitelé místní/regionální správy, soukromé společnosti, představitelé neziskových organizací, úřady pro ochranu kulturního dědictví aj.

Centra vědomostí – shromážděno bylo 23 center – jsou nerovnoměrně rozděleny mezi země Střední Evropy. 47 % z nich se zabývá přírodními potenciály, 15 % kulturními a 38 % jednotnými přístupy. Centra vědomostí představují v převážné většině veřejné výzkumné instituce a pokrývají široké pole odbornosti: tvorba politiky, revitalizace, vzdělávání, geo studie, ochrana životního prostředí, využívání obnovitelných zdrojů energie a další.

Období založení center



Další informace o shromážděných případech a studii můžete nalézt ve 4 tématických zprávách, které jsou dostupné na:
http://www.resource-ce.eu/en/project-results/scientific-support/